

KATSAUKSIA

Niilo Ikola

Niilo Ikola 80-vuotias

Syyskuun 25. päivänä saavutti 80 vuoden iän Turun yliopiston suomen ja sen sukukielten pitkäaikainen opettaja professori Niilo Ikola, jonka tieteellinen toiminta kokonaisuudessaan kuuluu Virittäjän harrastusalaan.

Tyrvään Marttilan kylästä kotoisin olevan Niilo Ikolan tietä suomen kielen tutkijaksi raivasi aivan alusta pitäen toinen tyrväälinen, kymmenen vuotta vanhempi Heikki Ojansuu.

Kun Marttilan kylän kauppias Johan Selin oli päättänyt lähettää Porin suoma-

laisen klassillisen lyseon pääsyutkinnoille hyväpäisen poikansa, joka oli käynyt vain muutamia kunnan järjestämiä kiertokouluja (yhden mm. Antero Vareliuksen syntymäkodissa Varilan kylän Sepällä), mutta ei päivääkään kansakoulua, saatiin kotiopettajaksi Heikki Ojansuu, »Porin lyseon priimus», kuten häntä Tyrväässä kutsuttiin. Ojansuun piti tuolloin — lukuvuonna 1893—94 — oikeastaan olla Porin lyseon viimeisellä luokalla, mutta hän joutui varattomuutensa vuoksi jäämään Tyrväeseen Marttilan kylän kansakoulun sijaisopettajaksi. Opettajantoi-
mensa ohella Ojansuu luki 8. luokan kurssia, jonka hän keväällä 1894 nopeasti tentti, ja valmisti Porin lyseon pääsyutkinnoille neljää Tyrvään poikaa, yhtenä heistä Niilo Ikola. Heikki Ojansuun kotiopetus oli paitsi hauskaa myös tehokasta, päätellen siitä, että kaikki neljä oppilasta pääsivät Porin lyseoon ja että syysluku-
kauden lopussa havaittiin Ojansuun opastamien tyrvääläispoikien vallanneen luokkansa neljä kärkitilaa.

Kesäkuun 5. päivänä 1902 ylioppilaaksi tullut Niilo Ikola aikoi ruveta opiskelemaan teologiaa, mutta päätti — lähinnä Porin lyseon rehtorin L. H. Sandelinin kehotuksesta — kuitenkin ensin suorittaa filosofian kandidaatin tutkinnon. Vaikka Ikola valitsi pääaineekseen kreikan kielen, hän sai opinnoissaan veljellistä tukea ja apua v. 1903 suomen kielen dosentiksi nimitetyltä Heikki Ojansuulta. Ojansuun Esplanaadinkadulla sijaitsevaan asuntoon Ikola kertoi aluksi menneensä hiukan arkaillen. Hän pelkäsi häiritsevänsä opintiedellä jo pitkälle ehtinyttä Ojansuuta, joka huoneensa oveen oli kiinnittänyt vetoomuksen »Lyhyet visiitit!», ja samalla myös Ojansuun asuintoveria, tutkijana jo silloin tunnettua Julius Ailiota. Ojansuu tosin heti mainitsi, ettei huomautus lyhyistä visiiteistä koskenut Niilo Ikolan vierailuja.

Ikolan 16. 5. 1906 suorittamaan kandidaatintutkintoon kuului pääaineen kreikan lisäksi arvosanat Suomen, Venäjän ja Pohjoismaiden historiassa, filosofiassa, Rooman kirjallisuudessa ja maantieteessä, mutta ei vielä suomen kieltä.

Nuoren kandidaatin mielessä väikkyi kuitenkin äidinkielen tutkiminen. Hän oli tuntenut mielenkiintoa suomen kieltä kohtaan jo pikkupojasta saakka. Kiertokou-
lussa hän teki havaintoja kirjakielen ja Tyrvään puhekielen välisistä eroista. Isän suomalaisuusharrastuksilla oli myös syvä vaikutus poikaan. Varsinkin seuraava ta-
paus on jäänyt pysyvästi Niilo Ikolan mieleen: Turun ja Porin kauppiaat lähettivät maaseudun kauppiaille laskunsa ruotsinkielisinä, mutta 1891 kauppias Selin ilmoitti turkulaisille ja porilaisille kauppakumppaneilleen lopettavansa ostot, ellei saa suomenkielisiä laskuja. Tyrvääläisen maalaiskauppiaan rohkeutta ihmeteltiin — Uu-
den Suomettaren Mattikin siitä kirjoitti —, mutta se johti heti toivottuun tulokseen: laskujen kieleksi tuli suomi. Myös se seikka, että Niilo Ikola jo nuorena joutui kuule-
maan muitakin murteita kuin omaa äidinkieltään Tyrvään murretta, opetti havaitsemaan eri murteiden tunnusomaisia piirteitä. Tyrväestä koti näet muutti 1897 Orimattilaan, sieltä 1899 Pöytyälle ja vihdoin 1902 Loimaalle. Lukiolaisena ja ylioppilaana Ikola kirjoittelikin muistiin Pöytyän ja Loimaan sanastoa ja lähetti sitten 1907 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle näistä pitäjistä yhteensä tuhat-
kunta sanalippua. Ratkaisevan sysäyksen kohti suomen kielen tutkimusta antoi kuitenkin Heikki Ojansuu. Niilo Ikola kertoo tapahtumasta Virittäjään 1923 kir-
joittamissaan Heikki Ojansuuta koskeissa muistelmissa:

Kun kandidaattitutkinnon suorittuani suunnittelin vastaisia opintojani, menin hänen luokseen neuvottelemaan, voisinko mahdollisesti ruveta suomenkieltä opiskelemaan. Kun tästä oli vähän keskusteltu, meni Ojansuu kirjahyllynsä luo, ojensi sieltä minulle Setälän »Quantitätswechselin» ja sanoi: »Lue tuo ja tule parin kolmen päivän kuluttua takaisin, kuulusteltavaksi. Sanon silloin, voitko ruveta suomea opiskelemaan vai etkö.» Onkohan kukaan muu aloittanut suomenkielen opintojaan mainitulla teoksella ja vielä lisäksi heti jou-
tunut siitä tutkittavaksi?

Ojansuun hyväksymys rohkaisi Ikolaa suunnittelemaan väitöskirjaa suomen kielen alalta. Alun alkaen hänellä oli mielessä murremonografia. Ehdolla oli kaksi murrealuetta: Ylä-Satakunta, johon syntymäseutu Tyrvää kuuluu, ja Ala-Satakunta, jonka sydämessä Loimaalla Niilo Ikolan koti oli ollut jo vuodesta 1902 lähtien ja jonka periferiassa Pöytyällä perhe oli sitä ennen asunut kolmisen vuotta. Kumpaakin murreryhmää suomen kielen professori Setälä piti väitöskirjan aiheeksi sopivana, jättäen kuitenkin valinnan Ikolan omaan harkintaan. Ikola teki esitöitä molempia varten poimien tietoja kirjallisuudesta ja nimistöä asiakirjalähteistä sekä tutustuen Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran keräyttämiin sanastoihin. Lopulta hän kuitenkin ratkaisi asian Ala-Satakunnan hyväksi lähinnä siitä syystä, että Loimaalta käsin oli helpompi liikkua Ala-Satakunnan pitäjissä kuin Pohjois-Satakunnassa.

Ala-Satakunnan murteen tutkimus edistyi aluksi nopeasti. Ikola teki arkistotutkimuksia talven 1909—1910 ja laati samalla laajan kyselyohjelman seuraavan kesän matkoja varten. Kesän 1910 hän käytti järjestelmälliseen murreaineeseen keruuseen Ala-Satakunnassa ja sen lähituntumassa. Kertyneen aineiston järjestelyssä ja tutkimisessa — leipätyön ohella — kului pari vuotta. Tutkimus alkoi hahmottua ja tarvitsi enää täydennys- ja tarkistusmatkoja kesällä 1912. Mutta sen jälkeen tutkimuksen valmistuminen hidastui; siihen olivat syynä osaksi terveyden horjuminen, osaksi uusi toimi Joensuussa, kaukana Ala-Satakunnasta ja tieteellisistä kirjastoista. Mieluisa työ ei sentään jäänyt kokonaan, ja uutta ainestakin sen hyväksi kertyi vielä kesällä 1916 tehdyllä tutkimusmatkalla. Ratkaisevan sysäyksen väitöskirjan valmistumiseen antoi Turun uuteen yliopistoon suomen ja sen sukukielten professoriksi 1922 nimitetty vanha ystävä Heikki Ojansuu, joka ei päästänyt 1919 Turkuun siirtynyttä holhottiaan rauhaan. Niilo Ikolan kesäasunnolle Rymättylään loppukesällä 1922 lähettämässään kirjeessä Ojansuu toivoi pikaista tapaamista Ikolan väitöskirjan merkeissä. Syyskuun alkupuolella kahden päivän istunnossa Ojansuu tarkasti tutkimusluonnoksen, havaitsi sen hyväksi ja kannusti jatkamaan. Ojansuun kuoltua tammikuussa 1923 se oli jo niin pitkällä, ettei monivaiheisen työn keskeyttämisestä enää ollut vaaraa. Käsikirjoitus valmistui lopulla vuotta 1924 ja ilmestyi seuraavan vuoden huhtikuussa nimellä Ala-Satakunnan murteen äännehistoria I, descendentti esitys myöhäiskantasuomalaisten konsonanttien kehityksestä. Teoksen toinen, vokaalista käsittelevä osa tuli julki 1932.

Ala-Satakunnan murteen äännehistoria, ilmestyessään laajin meikäläinen murremonografia, on merkittäväällä tavalla edistänyt kieleemme tutkimusta. Suomen murteiden yleisesitysten laatijat ja äänneopin yksityiskohtien käsittelijät ovat turvautuneet siihen luottavasti, ja monelle paikallismurteen tutkijalle se on ollut tervetullut lähdeots sekä myös metodinen tuki. Tutkimuksen erityisasioina ovat melkein kaikkien naapurimurteiden perusteellinen huomioon ottaminen ja alueelta ynnä sen lähitienoilta kotoisin olevien vanhojen kirjailijain kielen ja alueen nimistön varsinkin yksityiskohtainen tarkastelu.

Niilo Ikolan Ala-Satakunnan matkoista ei ole olemassa muuta kuin Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa 1910 esitetty lyhyt stipendiaattikertomus. Kansankielen aineistoa nykyaikana keräävälle kielentutkijalle olisi kiintoisaa kuulla enemmän noista puolen vuosisadan takaisista matkoista. Mistä ja miten löytyivät kielenoppaat? Oliko murteenpuhujia riittävästi ja tasaisesti kautta tutkimusalueen? Millainen oli vastaanotto? Miten tutkija katsoi parhaaksi asiansa esittää? Niilo Ikola sallinee, että seuraavassa hiukan valaistaan hänen 1910 ja 1912 Ala-Satakunnassa tekemiään tutkimusmatkoja niiden muistelmien perusteella, jotka hän kertoi minulle joulukuussa 1962.

Työnsä tarkoituksen selittäminen on jokaiselle murteenutkijalle hankala kysymys. Monille lienee vähitellen kehittynyt jonkinlainen patenttivastaus, joka useimpia tiedonhaluisia tyydyttää. Erityisen epäilyksenalaiseksi tutkija on joutunut poliittisesti levottomina aikoina. Ojansuuta — Niilo Ikolon kertoman mukaan — epäiltiin urkkijaksi lounasmurteiden matkoilla, jotka tapahtuivat routavuosina. Taloon astuessa vastaanotto saattoi olla ystävällinen, ja keskustelu pääsi hyvin käyntiin, mutta kun muistiinpanovihko tuli esille, suut menivät tukkoon. Tilanteen pelastamiseksi Ojansuu keksi selityksen, että ellei hänellä aina ole paperia edessä ja kynä kädessä saadaksean kirjoitella sanoja, hän ei osaa puhua. Uteliaille ihmisille hän näytti muistiinpanojaan, eivätkä ne todellakaan olleet muuta kuin aivan irrallisia sanoja. Ikolon tutkimustyön tarkoituspäristä antoi erikoisimman selityksen eräs oripäääinen kielenopas, suutari, jonka kanssa Ikola oli työskennellyt useita päiviä: »Kyllä minä nyt lopultakin tiedän, mikä tässä on tarkoituksena.» — »No mikä sitten?» — »Se on se, että keisari tahtoo oppia tätä suomen kieltä voidakseen opettaa sitä omille virkamiehilleen.»

Myös kuoron kirjoihin Niilo Ikola on matkoillaan joutunut. Kesän 1910 ensimmäisessä tutkimuspitäjässään Huittisissa hänellä oli joka suhteessa erinomainen kielenopas Tallbergin Fiina. Fiinan ääntämystä tarkkaileva Ikola joutui kysymään samaa sanaa joskus useitakin kertoja. Fiina tosin noudatti tutkijan kehotusta, mutta oli kertonut myöhemmin opettajalle: »Se oli kyllä muuten mukava poika, mutta oli raukka niin kovin kuuro, että sille täytyi moneen kertaan sana sanoa ennenkuin se sen kuuli ja ymmärsi.» Joskus nämä kuuroksi luulijat yltyivät huutamaan niin kovaa, että heitä oli hillittävä.

Viime sotien jälkeen kentällä liikkunut kielentutkija, jolle kelvollisen murteenpuhujan löytäminen on ollut työn ja tuskan takana erittäinkin rintamailla, kuvittelee mielellään, että vuosisadan alussa olisi ollut toisin. Mutta ainakaan Satakunta ei ollut sellainen kielentutkijan toivemaa, jossa olisi puhuttu vain sekoittumatonta murretta ja hyviä kertoja tavattu lähes joka asunnosta. Ikolon mukaan kaikkein vaikeimpia paikkakuntia oli suuri ja vauras emäpitäjä Kokemäki; sieltä löytyi kielenoppaita vain syrjäkulmilta. Helpompaa oli esim. Kauvatsalla ja Oripäässä, samoin Kiikassa — viimeksi mainittu pitäjä on vieläkin hyvässä maineessa erinomaisista kielimestareistaan.

Monesti Ikola joutui toteamaan, ettei niihin tietoihin, joita pitäjäläiset — niin oppineet kuin oppimattomat — antoivat muka sopivista kielenoppaista, ollut luottamista. Niinpä Köyliön kestiekievarin isäntä, jonka hevoskyydissä Ikola pääsi Kokemäeltä Köyliöön, ilmoitti, ettei koko Köyliön pitäjistä löydy ketään, joka täyttäisi Ikolon vaatimukset: vanhanpuoleinen, paikkakunnalla syntynyt ja asunut ja vain vähän kouluja käynyt. Vastoin isännän ennustusta myös Köyliöstä löytyi kielenoppaita.

Kansanihmisen on usein vaikea luonnehtia oman puheensa ominaisuuksia. Vielä paljon vaikeampaa hänelle on täysin oikeiden huomioiden tekeminen naapurimurteista. Sen Ikola joutui toteamaan mm. Punkalaitumella. Punkalaitumelaiset ihmettelivät naapuriensa urjalalaisten puheessa eniten *t:n* heikon asteen edustajaa *l*:ää, jonka asemesta Punkalaitumella on *r*. Urjalalaisten *l*:ää koskevat esimerkit eivät kuitenkaan joka kohdassa olleet vedenpitäviä. Eräs Punkalaitumen ukko kertoi Ikolalle, että Urjalassa kirkossakin veisataan: »Hälässän huulan Hellaa». Muuan Punkalaitumen mies taas, joka oli mennyt rengiksi Urjalan puolelle, oli auttamassa isäntää sian tapossa. Isäntä seisoo kirves kourassa antaakseen tainnuttamiskun ja kysyy rengiltä: »Onkos pää nyt *sualassa*?» Renki ihmettelee: »Kuinka se nyt suolassa olisi kun ei henkeäkään vielä ole otettu!» — Vielä yksi esimerkki: Punkalaitumen

mies näki jossakin l-pitäjässä liikkeessaan miehiä rakennuksella. Uteliaana hän kysyi rakennusmieheltä: »Mitäs sinä nyt teet?» — »Minä teen kamalia», oli vastaus. — »En minä täällä uskalla olla, jos sinä kamalia teet, kyllä minä lähdän kiireesti kotiin!»

Kuten kaikki kielentutkijat myös Ikola joutui toteamaan, että alkuinnostuksen mentyä hyväkin kielenopas alkaa väsyä ja tympeytyä yhä jatkuviin kysymyksiin. — Kerrankin, kertoi Ikola, kuulin taloa lähestyessäni avoimesta ikkunasta tuvassa sanottavan: »Tuolta se nyt taas näkyy tulevan.» Ymmärsin, ettei se huokaus aivan iloisesta sydäimestä lähtenyt, mutta mikäs siinä auttoi.

Hyvin kuvaava tapaus sattui Alastaron Virtsanojalla. Ikola tiedusteli kestikievarin isännältä sopivaa kielenopasta. Isäntä suositti muuatta torpparia, jonka piti seuraavana aamuna saapua taloon heinätoihiin. Torpparin tultua aamuvarkaisella taloon Ikola havaitsi hänet pian erittäin sopivaksi kielenoppaaksi ja lupasi miehelle istumisesta saman päiväpalkan kuin isäntä maksaa heinäpäivästä. Torppari ilostui kovasti: »Minä olen maailmassa kamalasti puhunut enkä ikinä siitä palkkaa saanut. Kuinka rikas olinsikaan, jos minut olisi aina p a l k a t t u puhumaan.» Koska Ikola oli jo muiden oppaiden kanssa käynyt läpi sen murteen kyselyohjelman, hän halusi kuulla spontaania puhetta. Torppari puhui yhteen menoon pari tuntia Ikolan tehdessä vain väliin joitakin asiaa koskevia tiedusteluja. Sitten ukko kysyi, saako puhua ruokottomia. Saatuaan luvan hän jatkoi vielä parin tunnin verran. Välillä syötiin ja jatkettiin taas. Nyt Ikola alkoi kysellä häneltä. Kun yhteistyö vihdoin illalla loppui, torppari tunnusti: »En olisi ikinä uskonut, että puhuminen on näin raskasta! Vaikka olen ojaa kaivanut taikka heinää niittänyt koko päivän, en ole koskaan ollut niin väsynyt kuin nyt.»

Joidenkin puheessa harvinaisten taivutusmuotojen selville saaminen tuottaa joskus ylivoimaisia vaikeuksia kyselijälle. Ala-Satakunnassa 'täitä' merkitsevä *kouko* on astevaihtelun ulkopuolella (gen. *koukon*), mutta miten on Ylä-Satakunnan puolella, siitä Ikola yritti ottaa Kiikassa selvää ja kysyi erinomaiselta kielenoppaaltaan Jaamalan Pransulta: »Kuinkas te nyt sanoisitte, jos löytäisitte semmoisen elävän jonkun pojan päästä?» — »Minä sanosin vaan että sun on poika pääsäs täitä», oli vastaus. Eikä lopultakaan selvinnyt, kuinka *kouko*-sanan genetiivi kuuluu Kiikan murteessa.

Satakunnan murteista on pitkä harppaus etelävirolaiseen kielimuotoon, jonka persoonapäätteitä Ikola tutki kesällä 1930 Virossa. Hän työskenteli osaksi Tartossa Emakeele Seltsin arkistossa, osaksi Etelä-Viron kylissä, miellyttävänä matkakämpänään silloinen ylioppilas, myöhemmin Tarton yliopiston viron kielen professori Arnold Kask. Työ tuotti tulokseksi seuraavana vuonna ilmestyneen tutkimuksen »Eteläviiron verbien persoonapäätteistä». Viron-matka oli voimakas, mieleen jäävä elämys, sillä silloinen Etelä-Viron maaseutu poikkesi tavattomasti Niilo Ikolan kotimaakunnan oloista. Erityisellä lämmöllä Ikola yhä muistelee suomalaisen tutkijan etelävirolaisissa asunnoissa saamaa sydämellistä vastaanottoa.

Niilo Ikolan tutkimustyön toinen kohde on ollut vanha kirjallisuus ja kirjakieli. Laajin tutkimus on 1927 ilmestynyt tärkeä »Ensimmäisen suomalaisen raamatun historiaa». Tämän jälkeenkin Ikola on käsitellyt eri raamatunsuomennosten probleemeja useissa tutkielmissa, joista mainittakoon »Ensimmäinen suomalainen Raamattu» (1942), »Ensimmäinen Turussa painettu suomalainen Raamattu» (1942), »Kappale 1776:n Raamatun historiaa» (1935) ja »Suomalainen Raamattu» (1960). Ikolan elävä kiinnostus Agricolan tutkimukseen käy parhaiten ilmi lähteiden perusteellista tuntemusta ja huolellista harkintaa osoittavasta artikkelista »Mikael Agricolan ensimmäisen kirjan ilmestymisaika» (1950), jossa tekijä päättyy siihen tulokseen,

ettei Agricolan aapiskirja ilmestynyt 1542 vaan todennäköisesti 1543, ja vastikään Sananjalka 5:ssä painetusta, aikaisempia arveluja ja laskelmia täsmentävästä kirjoituksesta »Mikael Agricolan suomentamat Raamatun kohdat ja niiden osuus koko Raamatusta». Eräitä muita vanhaan kirjallisuuteen liittyviä artikkeleita unohtamatta on syytä vielä mainita se huomattava osuus, jonka Ikola on Ala-Satakunnan murteen äännehistoriassaan antanut Huittisissa syntyneiden ja 1600-luvulla vaikuttaneiden pappismiesten Olaus Georgii Suomalaisen ja Tuomas Rajaleniuksen suomen kielen tarkastelulle.

Niilo Ikolalla on tästä hänen tutkijanlaatuaan suuresti kiehtovasta aihealasta ollut suunnitteilla muitakin tutkimuksia: selvitys ns. Westhin tekstistä ja Antero Vareliuksen elämäkerta. Edellinen suunnitelma ei valitettavasti ole päässyt esitöitä pitemmälle, ja tämä kirjakielemme alkuvaiheiden tärkeä teksti odottaa yhä selvitystään. Kulttuurihistoriassamme monin tavoin ansioituneen Vareliuksen toiminnasta Ikola on julkaissut paitsi lyhyttä yleisesitystä (1934) seuraavat laajahkot artikkelit: »Antero Warelius sanomalehtimiehenä» (1914), »Antero Warelius. Nuoruus ja opintovuodet 1821—1848» (1925) ja »Antero Warelius ja Lönrotin sanakirjatyö» (1929). Näissä sisällökkäissä tutkielmissa näkyy tekijän suuri kiintymys kuvauksen kohteeseen ja erinomainen miljöön tuntemus. Vareliuksen koti, Sepän talo, oli Ikolalle hyvin tuttu, ja Vareliuksesta hän oli kuullut paljon puhuttavan sekä Tyrväässä — siellä yhä kerrotaan juttuja Sepän Antin viisaudesta ja nokkeluudesta — että Loimaalla, jossa Ikola kerran nuorena ylioppilana tapasikin jo eläkkeelle siirtyneen rovasti Vareliuksen. Ikolaa ilahduttanee tieto, että parhaillaan toinen tyrvääläinen, lehtori Tapio Horila, valmistelee tutkimusta Antero Vareliuksesta suomen kielen viljelijänä ja tutkijana.

Edellä on kerrottu Niilo Ikolan elämäntyön siitä osasta, joka liittyy likeisesti Virittäjän harrastuspiiriin. Tiedämme kuitenkin, että hän on suuresti ansioitunut myös aivan toisella taholla, maamme kauppaopetuksen alalla. Vuosina 1913—1918 hän oli kauppakoulun johtajana Joensuussa, lukuvuoden 1918—1919 samassa toimessa Jyväskylässä ja vuosina 1919—1926 Turun kauppakoulun johtajana sekä 1926—1952 Turun kauppaopiston rehtorina. Turkuun 1950 perustetun kauppakorkeakoulun suomenkielen ja tyyliopin professorina hän oli neljä vuotta toimien samalla sen rehtorina, myöhemmin — vuosina 1956—1961 — korkeakoulun kanslerina. Turun yliopiston opettajakuntaan Ikola kuului 23 vuotta ollen suomen ja sen sukulielten vakinaisena professorina 1931—1933 ja virkaatekevänä professorina useaan otteeseen.

Vain muutaman sadan metrin päässä toisistaan ovat sijainneet kielemme viljelyssä ja tutkimuksessa suuresti ansioituneiden tyrvääläisten Antti Lizeliuksen, Antero Vareliuksen ja Heikki Ojansuun lapsuuskodit: Lizeliuksen Vehmaan yksinäistilalla, Vareliuksen ja Ojansuun Varilan kylässä. Jos avarramme tätä pientä piiriä hiukan, niin siihen liittyvät Lantulan kylästä 1700-luvun ehkä tuotteliain virsirunoilija Tuomas Ragvaldinpoika ja runsaan kilometrin päästä Marttilan kylästä Niilo Ikola, Ala-Satakunnan murteen perusteellinen kuvaaja ja vanhan kirjallisuutemme oivallinen tuntija ja tutkija. Kiittäen Niilo Ikolaa kotiseudun ainoalaatuisen kunniaakkaiden traditioiden jatkamisesta suomen kielen tutkijat toivottavat kunnioitetulle vanhimmalleen jatkuvaa työn iloa ja terveyttä.

Niilo Ikolan julkaisut vuosina 1911—1963

[Veröffentlichungen von Niilo Ikola 1911—1963]*

1911

Rättäkitti. Loimaalainen noitatarina [Die Erzählung über den Zauberer von Loimaa]. — Satakunta, kotiseutututkimuksia II (Vammala) s. 90—96.
Series Sacellanorum in Mezämaa [Eine Schilderung der Verhältnisse in der Gemeinde Metsämaa aus dem Jahre 1810 in schwedischer Sprache]. — Satakunta, kotiseutututkimuksia II (Vammala) s. 78—89.

1912

(Kertomus kes. 1910 tehdystä murteentutkimusmatkasta) [Bericht über die im Sommer 1910 gemachte Dialektforschungsreise]. — Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1910—1911 s. 92—94. Suomi IV: 10.

1914

Antero Warelius sanomalehtimiehenä [Antero Warelius als Journalist]. — Satakunta, kotiseutututkimuksia III (Vammala) s. 85—105.

1923

Muutama muistelma Heikki Ojansuusta [Einige Erinnerungen an Heikki Ojansuu]. — Virittäjä s. 15—18.

1925

Ala-Satakunnan murteen äännehistoria I [Lautgeschichte der Mundart von Ala-Satakunta I]. — Annales Universitatis Fennicae Aboensis B III 1. V + 303 s.
Antero Warelius. Nuoruus ja opintovuodet 1821—1848 [A. W. Jugend und Studienjahre 1821—1848]. — Satakunta, kotiseutututkimuksia V (Porvoo) s. 251—278.
Geminations-ilmioitä koskevia huomautuksia [Bemerkungen zur Erscheinung der Geminatation]. — Virittäjä s. 128—129.
Lisiä suomalaisten varhaispainosten historiaan [Beiträge zur Geschichte der finnischen Frühdrucke]. — Virittäjä s. 133—136.

1926

Bertuli Hordelin Passio [Die Passion Bertul Hordels]. — Virittäjä s. 23—25.

1927

Ensimmäisen suomalaisen raamatun historiaa [Zur Geschichte der ersten finnischen Bibel]. — Turun sivistyshistoriaa. Turun historiallisen yhdistyksen julkaisuja II (Turku) s. 37—127.

* Sanomalehdissä olleita artikkeleita ei ole otettu mukaan [Die in den Tageszeitungen veröffentlichten Artikel von Niilo Ikola sind nicht mitgenommen].

Eräs hävinnyt analogiamuodostus [Eine geschwundene Analogiebildung]. — Virittäjä s. 77—79.

1929

Antero Warelius ja Lönnrotin sanakirjatyö [Antero Warelius und die Wörterbucharbeit Lönnrots]. — Virittäjä s. 7—23.

Loimaan nimestä [Über den Namen Loimaa]. — Satakunta, kotiseutututkimuksia VIII (Vammala) s. 60—67.

1930

Suomen kielen opetus suomalaisissa kauppaooppilaitoksissa [Der Unterricht des Finnischen in den finnischen Handelnsinstituten]. — Neljäs yleinen Suomen kauppaooppilaitosten opettajain kokous Helsingissä 1929 (Helsinki) s. 44—53.

1931

Ala-Satakunnan murteen suhde lounaissuomalaisiin ja hämäläisiin murteisiin [Das Verhältnis der Mundart von Ala-Satakunta zu den Mundarten von Süd-finnland und Häme]. — Virittäjä s. 172—185.

Ala-Satakunnan murteen äännehistoria II [Lautgeschichte der Mundart von Ala-Satakunta II]. — Annales Universitatis Aboensis B XV. 226 s.

Eteläviron verbien persoonapäätteistä [Über die Personalendungen der Verben im Südestnischen]. — Suomi V: 13. 69 s.

1932

Finnisch *avio*. — Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LXVII s. 451—455. Professori Uno Harva 50-vuotias [Zum 50. Geburtstag Professor U. Harvas]. — Uusi Aura (Turku) 31. 8. 1932.

1933

oia- ja *ia*-loppuisista paikannimistä [Über Ortsnamen mit der Endung *-oia* und *-ia*]. — Virittäjä s. 395—399.

1934

Antero Warelius. — Kansallinen Elämäkerrasto V (Porvoo) s. 554—556.

1935

Kappale 1776:n Raamatun historiaa [Ein Stück Geschichte der Bibel vom Jahr 1776]. — Virittäjä s. 116—127.

Vanhan kirjasuomen *kansa* ja *kanssa* [*kansa* und *kanssa* im alten Schriftfinnischen]. — Virittäjä s. 451—457.

1936

Kartasmaa [Etymologisches über finn. *kartasmaa*]. — Virittäjä s. 305—307.

1937

Ehdotus kauppaopetuslainsäädännön uudistamiseksi [Vorschlag zur Reform der Statuten für die kaufmännischen Lehranstalten]. Valtioneuvoston toimeksianosta tehnyt Niilo Ikola. — Helsinki. 56 s.

1938

Förslag till reform av lagstiftningen om handelsläroanstalter [Vorschlag zur Reform der Statuten für die kaufmännischen Lehranstalten]. På uppdrag av statsrådet uppgjort av Niilo Ikola. — Helsingfors. 17 s.

Opetustoimen uudistamiskomitealle (Eriävä mielipide) [An das Komitee für die Reform der Unterrichtstätigkeit (Eine Meinungsäußerung)]. — Opetustoimen uudistamiskomitean mietintö N:o 14 1938 (Helsinki) s. 31—32.

1940

Kalevalan väkipuoli [*väkipuoli* im Kalevala]. — Virittäjä s. 189—193.

Turun Kauppaopiston satavuotiselta taipaleelta [Zum 100jährigen Bestehen des Handelsinstituts in Turku]. — Turku. 12 s. (Julkaistu myös Turun Kauppaopiston vuosikertomuksessa 1939—1940 s. 35—44).

1942

Den första Åboupplagan av den finska Bibeln [Die erste in Turku gedruckte finnische Bibel]. — Boktryckarkonsten i gamla Åbo. (Åbo) s. 1—21.

Ensimmäinen suomalainen Raamattu [Die erste finnische Bibel]. — Suomen kansan Raamattu (Helsinki) s. 61—85.

Ensimmäinen Turussa painettu suomalainen Raamattu [Die erste in Turku gedruckte finnische Bibel]. — Turun kirjapainotaidon 300-vuotistaipaleelta (Turku) s. 9—29.

Katsaus ensimmäisen suomalaisen Raamatun syntyhistoriaan [Übersicht über die Entstehungsgeschichte der ersten finnischen Bibel]. — Liihtenä 1642:n Raamatun 1942 ilmestyneen faksimilepainoksen lopussa. Porvoo. 7 foliosivua.

1946

Handelsundervisningens specialisering [Spezialisierung des Handelsunterrichts]. — Femte nordiska yrkesskolmötet. Redogörelse (Stockholm) s. 184—189.

A. F. Puukko, Suomalainen Raamattumme Mikael Agricolaista uuteen kirkko-raamattuun [Besprechung]. — Valvoja s. 265—268.

Volter Kilven kielestä [Über die Sprache Volter Kilpis]. — Virittäjä s. 366—370.

Über die pluralischen Genetivformen der persönlichen Pronomina in den westlichen Mundarten Finnlands. — Finnisch-ugrische Forschungen XXIX s. 149—159.

1949

Handelsundervisningens organisation i Finland [Organisation des Handelsunterrichts in Finnland]. — Kongress for nordiske handelslærere i Oslo 1949. Mercator, tidsskrift for merkantil yrkesopplæring (Ski, Norge) s. 115—117.

1950

Mikael Agricolan ensimmäisen kirjan ilmestymisaika [Das Erscheinungsjahr des ersten Buches Mikael Agricolas]. — Virittäjä s. 4—14.

1951

Kirjanpidon *tili*-sanasta ja sen edeltäjästä [Der Terminus *tili* in der Buchhaltung und seine Vorgänger]. — Virittäjä s. 333—340.

1953

Ikola-nimestä [Über den Namen *Ikola*]. — Virittäjä s. 121—125.

1954

Suomen marsalkka Mannerheim kreivi Johan Lillienstedtin jälkeläinen [Der finnische Marschall Mannerheim — ein Nachkomme des Grafen Johan Lillienstedt]. — Turun Ylioppilas III (Turku) s. 23—24.

1959

Ainian ja *iankaikkinen* -sanoista [Über *ainian* und *iankaikkinen*]. — Verba docent. Juhlakirja Lauri Hakulisen 60-vuotispäiväksi 6. 10. 1959 (Helsinki) s. 219—223.

Merkonomien opiskelu kauppakorkeakoulussa [Das Studium der Merkonomen an der Handelshochschule]. — Joensuun Kauppaoppilaitos 1909—1959.50-vuotisjuhlajulkaisu (Joensuu) s. 129—137.

Suomen Kielen Seuran vaiheita 1929—1959. Vuodet 1929—1935. [Tätigkeit der Gesellschaft zur Pflege des Finnischen 1929—1959. Die Jahre 1929—1935.]. — Sananjalka. Suomen kielen seuran vuosikirja 1 (Turku) s. 201—206.

Turun Kauppakorkeakoulun perustaminen ja puheita [Die Gründung der Handelshochschule in Turku und Reden]. — Turku. 69 s.

1960

Suomalainen Raamattu [Die finnische Bibel]. — Oma maa. Tietokirja Suomen kodeille VII (Porvoo) s. 50—65.

1962

Satakunnan kulttuurinäkymiä [Aus dem kulturellen Leben von Satakunta]. — Satakunnan III kulttuuripäivien esitelmät. Tyrvään seudun Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja XXXII (Vammala) s. 3—15.

1963

Mikael Agricolan suomentamat Raamatun kohdat ja niiden osuus koko Raamatusta [Die von Mikael Agricola übersetzten Bibelstellen und deren Anteil an der gesamten Bibel]. — Sananjalka. Suomen kielen seuran vuosikirja 5 (Turku) s. 5—20.